

Kirkon Ulkomaanavun lausunto valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto asiasta HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Kirkon Ulkomaanapu kiittää valtiovarainvaliokuntaa mahdollisuudesta saada lausua kansainvälisestä kehitysyhteistyöstä hallituksen talousarvioesityksestä vuodelle 2025.

Toivomme, että valiokunta kiinnittää mietinnössään huomioita erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

- Pandemian jäljet, ilmastokriisin ja luontokadon kiihtyminen, konfliktien lisääntyminen ja globaali elinkustannuskriisi lisäävät köyhyyttä ja epävakautta Euroopan lähialueilla. "Monikriisi" vaikuttaa myös Suomeen ja vaatii panostuksia monenkeskisen järjestelmän rahoitukseen, kehitysyhteistyöhön ja humanitaariseen apuun.
- Vuonna 2025 Suomen varsinaisen kehitysyhteistyön rahoitus on lähes 50 % matalampi kuin 10 vuotta sitten, ennen isojen leikkausten alkua. Suomen kehityspoliittinen läsnäolo maailmalla ja kansainvälisissä järjestöissä on kaventunut merkittävästi.
- Suomen kehitysyhteistyön taso on jäänyt kauas pohjoismaisen tason taakse. Ruotsin rahoitus on leikkauksista huolimatta 0,7 % bruttokansantulosta, Tanska on vahvasti sitoutunut 0,7 % rahoitukseen ja Norjan rahoitus oli 2023 jo 1,09 % bruttokansantulosta. Vuonna 2025 Suomen kehitysyhteistyön taso on noin 0,36 % bruttokansantulosta.
- Kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu ovat kiinteä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, jonka ulottuvuutta leikkaukset vahingoittavat. Esitettyjä leikkauksia on syytä tarkastella uudelleen. Perusteltu lisäys olisi varsinainen kehitysyhteistyö (24.30.66): +132,9 milj. €, joka palauttaisi varsinaisen kehitysyhteistyön rahoituksen vaalikauden alun tasolle.
- Suomi on aloittamassa kampanjansa YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvan jäsenen paikasta kaudelle 2029–30. Aiemmin ulkoasiainvaliokunta (UaVL 5/2021) on todennut: "päätettyllä määrärahalle leikkauksella voi olla heijastusvaikutuksia myös Suomen seuraavaan YK:n turvallisuusneuvoston vaalikampanjaan." Leikkauksia on syytä arvioida turvallisuusneuvostokampanjan näkökulmasta.
- Talousarviossa mainituista kehitysyhteistyön tunnusluvuista on pudotettu pois vähiten kehittyneisiin maihin (LDC) kohdennettujen maksatusten osuus BKTL:sta (%). Toivomme, että valtiovarainvaliokunta kehottaa mietinnössään ulkoministeriötä palauttamaan tunnusluvun talousarvioon – ulkoasiainvaliokunta kehotti tähän jo talousarviolausunnossaan UaVL 3/2023.
- Kansalaisjärjestöjen toteuttaman kehitysyhteistyön rahoituksen suojeleminen leikkauksilta on myönteistä, mutta kehysriihessä sovittu 10 miljoonan euron lisärahoitus näyttää jäävän toteutumatta.
- Leikkausten kohdennuksista päätettäessä, on huolehdittava siitä, ettei Suomen hyvin käyntiin lähteneeltä koulutuspainopisteltä vaaranneta. Suomen panostukset koulutuksen tukemiseen pienentyvät rajusti. Koulutukseen kohdistuvaa kehitysyhteistyötä leikataan 30 % vuoden 2023 tasosta.
- Suomen on tärkeää varautua tärkeimmän koulutusta tukevan kansainvälisen rahaston Global Partnership for Educationin (GPE) tulevaan rahoituskierrokseen.

Globaaliin monikriisiin vastaaminen vaatii panostuksia kehitysrahoitukseen

Monella mittarilla katsottuna maailmaa on viime vuosikymmenten aikana rakennettu parempaan suuntaan. Taloudellinen kehitys, panostukset julkisiin palveluihin ja osaltaan myös kehitysyhteistyö ovat onnistuneet. Äärimmäinen köyhyys on puolittunut ja yhä useampi tyttö käy koulua.

Pitkä myönteisen inhimillisen kehityksen kausi näyttää kuitenkin päättyvän. **Pandemian jäljet, ilmastokriisin kiihtyminen ja taloudelliset kriisit lisäävät köyhyyttä ja epävakautta ympäri maailmaa – erityisesti Euroopan ympärillä.**

- Kestävän kehityksen SDG-tavoitteista vain 15 % ollaan saavuttamassa 2030 mennessä.
- 300 miljoonaa ihmistä tarvitsee humanitaarista apua tämän vuoden aikana.
- Ennätysmäärä ihmisiä (110 milj.) on joutunut pakenemaan kodistaan.
- Aseellisten konfliktien määrä maailmalla on kasvussa ja geopoliittiset jännitteet kasvavat.
- Ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit osuvat pahimmin muutenkin hauraisiin, matalan tulotason maihin (kuva).

INFORM Climate Change -työkalu kertoo ilmastoriskeistä. Tumman punaiseksi merkityt valtiot ovat suurimmissa vaaroissa.

Monikriisiin vastaaminen edellyttää kansainvälisiä ratkaisuja, poliittista yhteistyötä ja investointeja. Kehitysyhteistyön rahoitus on kuitenkin täysin riittämättömällä tasolla tarpeisiin nähden. Mittaluokkaa kuvastaa se, että Yhdysvaltojen keväällä hyväksymä yksittäinen sotilaallinen tukipaketti Ukrainalle, Israelille ja Taiwanille oli kooltaan (95 mrd. \$) kaksi kertaa suurempi kuin YK:n pyyntö maailman kaikkien humanitaaristen kriisien rahoitukselle (46,4 mrd. \$).

Kehitysrahoituksen taso ja leikkaukset

- Kehitysyhteistyön rahoitusta leikataan rajusti, vaikka tarpeet maailmalla kasvavat. **Vuonna 2025 Suomen varsinaisen kehitysyhteistyön rahoitus on lähes 50 % matalampi kuin 10 vuotta sitten, ennen isojen leikkausten alkua.** Suomen kehityspoliittinen läsnäolo maailmalla ja kansainvälisissä järjestöissä on kaventunut merkittävästi, kun varsinaisen kehitysyhteistyön taso on pudonnut 991,3 miljoonasta eurosta (2014) 534 miljoonaan euroon 2024. Erillinen 47 miljoonan euron tukimomentti Ukrainalle ei oleellisesti muuta kuvaa.
- Hallitus on myös luopunut myönteisestä ajatuksesta, että sopeutukset toteutettaisiin vaiheittain ja takapainotteisesti. Kehitysyhteistyön yhteydessä hallitus päätti lisäleikkauksista ja leikkausten aikaistuksista. Vuoden 2025 talousarviossa leikkaus varsinaiseen kehitysyhteistyöhön on yli 94 miljoonaa euroa.
- Suomen kehitysyhteistyön taso on jäänyt kauas pohjoismaisen tason taakse. Ruotsin rahoitus on leikkauksista huolimatta 0,7 % bruttokansantulosta, Tanska on vahvasti sitoutunut 0,7 % rahoitukseen ja Norjan rahoitus oli 2023 jo 1,09 % bruttokansantulosta. Vuonna 2025 Suomen kehitysyhteistyön taso on noin 0,36 % bruttokansantulosta.
- Vertailu sitoumukseen kohdentaa 0,2 prosenttia BKTL:sta vähiten kehittyneiden ja hauraiden LDC-maiden tukeen pudotettiin pois jo vuoden 2024 talousarviosta. Ulkoasianvaliokunta kehotti jo viime vuoden talousarviolausunnossa (UaVL 3/2023) palauttamaan tunnusluvun budjettikirjaan.

- Rahoituksen tasosta puhuttaessa on syytä korostaa, että laadukkaan kehitysyhteistyön suunnitteluun, hallinnointiin ja valvontaan liittyy merkittäviä vastuita, joiden täyttäminen ei ole mahdollista ilman riittäviä henkilöstöresursseja. Lisäksi vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla edellyttää ulkoministeriön riittäviä virkamiesresursseja.

Kehitysyhteistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen rahoitus

- Kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli kehitysyhteistyössä. Usein juuri järjestöt kykenevät tavoittamaan kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset ja toimimaan haurailta alueilla ja kuromaan umpeen kuilua valtionkoneiston ja kansalaisten välillä. Isot kansainväliset toimijat kuten YK-järjestöt myös toimeenpaneuvat merkittävän osan omaa toimintaansa järjestöjen kautta. Humanitaarisissa operaatioissa YK-järjestöjen kautta kanavoidun avun toimittaminen perille on lähes täysin kansalaisjärjestöjen, myös suomalaisten, vastuulla.
- **Kansalaisjärjestöjen toteuttaman kehitysyhteistyön rahoituksen suojeleminen leikkauksilta on myönteistä ja siirtää Suomen kehitysyhteistyön painopistettä vahvasti järjestöjen suuntaan.**
- Hallituksen kehysriihessä sopima 10 miljoonan euron lisärahoitus kansalaisjärjestöjen toteuttamaan kehitysyhteistyöhön jää kuitenkin toteutumatta. Lisärahoitus käyttösuunnitelman kohdalle 8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle on otettu käyttösuunnitelman kohdasta 5. Humanitaarinen apu alla aiemmin järjestöille kohdistetusta rahoituksesta.
- Suomalaiset järjestöt kansainvälistyvät. Esimerkiksi Kirkon Ulkomaanavun rahoituksesta jo puolet tulee ulkomailta: EU:lta, YK-järjestöiltä, muiden valtioiden kehitysrahoituksesta ja säätiöiltä. Suomen on mahdollista saavuttaa isompia kehitystuloksia tukemalla järjestöjen kansainvälistä varainhankintaa. Kansainvälisten rahoitusten saaminen edellyttää usein 5–25 % omarahoitusta. Tukemalla omarahoitusosuuksia, Suomi voi lisätä järjestöjen kansainvälistä rahoitusta ja sen myötä vaikuttavuutta. On myönteistä, että hallitus on nyt edistämässä kansainvälisen rahoituksen hakua tällä tavoin.
- Samalla on kuitenkin huolehdittava kansalaisjärjestökentän laajan ekosysteemin elinvoimasta. On myönteistä, että hallitus budjettiriihessään päätti palauttaa 1 miljoonan euron rahoituksen ulkoministeriön toimialaan liittyville järjestöille. Samalla olisi kuitenkin syytä kehottaa ulkoministeriötä avaamaan myös järjestöille suunnattu viestinnän ja globaalikasvatushankkeiden (VGK) tukikierros.

Koulutuspainopisteen turvaaminen

”Ongelmat koulutukseen ja työelämään pääsemisessä sekä terveydenhuollossa voivat lisätä erityisesti nuorten näköalattomuutta, epätasa-arvon kokemusta ja valtioiden sisäistä epävakautta sekä luoda kasvualustaa väkivaltaiselle ekstremismille ja terrorismille.”

– Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

”Yhteiskunnallinen kehitys ja talouskasvu edellyttävät väestön koulutustason nostamista kehittyvissä maissa. Koulutuksen on oltava laadukasta ja kaikkien saavutettavissa. Koulutus on investointi tulevaisuuteen. Koulutettua työvoimaa tarvitaan yritystoiminnan rakentamiseksi ja investointien houkuttelemiseksi.”

– Valtioneuvoston Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Laadukas inklusiivinen koulutus on perusedellytys niin köyhyyden vähentämiselle, työpaikkojen luomiselle, talouskasvulle, tasa-arvolle, vakaille demokratioille kuin ilmastonmuutoksen torjumiselle. Siksi meidän on satsattava koulutukseen, joka tavoittaa kaikki lapset ja nuoret – myös tytöt ja nuoret naiset sekä haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret, erityisesti vammaiset ja kotoaan

paenneet Yksikään YK:n kestävän kehityksen tavoite ei toteudu ilman koulutusta. Kerran saatua koulutusta mikään sota tai kriisi ei voi ottaa pois.

Koulutus kuuluu niihin teemoihin, joissa Suomella on erityistä osaamista ja annettavaa. **Suomi on onnistuneesti nostanut koulutuksen kehitysyhteistyön painopisteeksi ja on myönteistä, että tämä työ jatkuu.**

Suomen panostukset koulutuksen tukemiseen pienentyvät rajusti. Vuonna 2023 koulutuksen tuki varsinaisesta kehitysyhteistyöstä oli 77 miljoonaa euroa, hallituksen 2025 talousarvioesityksessä tuki on pudonnut 54 miljoonaan euroon. **Koulutukseen kohdistuvaa kehitysyhteistyötä leikataan 30 % vuoden 2023 tasosta.**

Suomen kehitysyhteistyön koulutuspainopistettä on toteutettu erityisesti kahdenvälisen maaohjelmien kautta. Esimerkiksi nyt lakkautettava Mosambikin maaohjelma on ollut nimenomaan koulutusyhteistyötä. On mahdollista, että leikkaukset osuvat suhteettoman paljon koulutukseen.

→ **Toivomme, että valtiovarainvaliokunta mietinnössään katsoo, että leikkausten kohdennuksista päätettäessä, on huolehdittava siitä, ettei Suomen hyvin käyntiin lähteneeltä koulutuspainopistettä vaaranneta. On syytä harkita selkeän tavoitteen asettamista koulutukseen kohdennetulle rahoitukselle. Samoin ulkoministeriön käytössä olevaa koulutusalan asiantuntemuksesta on huolehdittava.**

Tuki Global Partnership for Educationille (GPE)

Global Partnership for Education (GPE) on tärkein kansainvälinen koulutusta tukeva rahasto, jonka tarkoituksena on laajan eri koulutustoimijoiden välisen yhteistyön ja kumppanuuden kautta kehittää ja parantaa koulutusjärjestelmiä kehittyvissä maissa. GPE:n kumppanuusmallissa mukana yhteistyössä ovat sekä tukea saavat maat että tukijavaltiot, kansainväliset järjestöt ja kansalaisyhteiskunta, yritykset ja yksityiset säätiöt sekä tukea vastaanottavien maiden kansalaisyhteiskunta.

Suomi on valtiotasolla mukana GPE:ssä sekä rahoittajana, että maatason koordinaatiosta vastaavana tahona. Viimeisimmälle rahoituskaudelle 2021–2025 myönnetty tuki oli 25 miljoonaa euroa. Maatasolla Suomi vastaa GPE-koordinaatiosta Ukrainassa ja Myanmarissa. Koordinaatio tapahtuu Suomen suurlähetystöjen kautta. Tällä hetkellä myös Kirkon Ulkomaanapu hyötyy konsortioiden kautta GPE-rahoituksesta Etelä-Sudanissa ja Myanmarissa.

On tärkeää, että Suomen tuki monenkeskisille koulutustoimijoille on suunnitelmallista ja jatkuvaa. Tämän hallituksen on tehtävä päätös myös Global Partnership for Education -rahaston jatkotuesta vuodesta 2026 eteenpäin. Kyse on myös Suomen omista mahdollisuuksista nostaa esille osaamistaan koulutuksen huippumaana ja olla mukana päättämässä kansainvälisen koulutuspolitiikan suunnasta.

Tulevaisuudessa suomalaisten toimijoiden mahdolliset Grant Agent -roolit voivat nostaa suomalaisten toimijoiden roolia järjestelmässä entisestään. Grant Agentit hallinnoivat GPE:n rahoitusta maatasolla ja vastaavat myös implementoinnista.

Tällä hetkellä Kirkon Ulkomaanapu on akkreditaatioprosessin toisessa vaiheessa. Grant Agentin roolissa toimiessaan järjestöt tekevät läheistä yhteistyötä myös paikallisten hallitusten ja ministeriöitten kanssa, mikä mahdollistaa Suomen prioriteettien nostamisen esiin myös tätä kautta.

Kirkon Ulkomaanavun puolesta lisätietoja antaa:
vaikuttamistyön päällikkö Tapio Laakso, p. 050 536 3280, tapio.laakso@kua.fi